

02.03.2018

Valtiovarainministeriö

VM003:00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Finanssivalvonnasta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Yleistä

Sisäministeriö pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Erityisesti ehdotetuilla muutoksilla, joilla parannettaisiin Finanssivalvonnan mahdollisuuksia hyödyntää tehtävien suorittamiseksi Harmaan talouden selvitysyksikön laatimia velvoitteidenhoitoselvityksiä, sekä annettaisiin oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä Verohallinnolle tietoja, joita Finanssivalvonta on saanut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaisessa valvonnassa, voidaan arvioida olevan tehostavaa vaikutusta veronkierron ja verorikosten torjumiseen. Osaltaan nämä vaikuttavat tavoitteisiin, joita on asetettu valtioneuvoston periaatepäätöksellä hyväksytyssä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiassa vuosille 2016-2020.

Esitysluonnokseen sisältyy myös eräitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017, jäljempänä *rahanpesulaki*) ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) muutoksia, joiden valmisteluun sisäministeriö on osallistunut. Sisäministeriö pitää tärkeänä huomioida toukokuussa 2018 voimaantulevan EU:n uuden tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät tarkistukset mahdollisimman nopealla aikataululla, ottaen huomioon tietosuojalainsäädännön merkityksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevien säännösten soveltamisessa. Sisäministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että on mahdollista, että tietosuojalainsäädäntö edellyttää eräitä muita muutoksia rahanpesulakiin. Näiden tarvetta olisi syytä arvioida tarkemmin rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen 20 päivänä toukokuuta 2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 (jäljempänä *rahanpesudirektiivi*) muutosten täytäntöönpanon yhteydessä.

Esitysluonnoksen 3. lakiehdotus

Sisäministeriö pitää tarkoituksenmukaisena säätää luottolaitostoiminnasta annetussa laissa väärinkäyttöksiin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (*tietosuoja-asetus*) säädetään rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä. Tietosuoja-asetuksen 10 artikla edellyttää, että tällainen henkilötietojen käsittely suoritetaan joko viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Laissa on myös 10 artiklan mukaan säädettävä asianmukaisista suojaustoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Esitysluonnoksessa mainitun Euroopan pankkiviranomaisen, Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen ja Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomaisen yhteisen ohjeen tarkoittamiin tietoihin, kuten syytöksiin rikollisesta toiminnasta tai terrorismista, kytkeytyvien henkilötietojen käsittely ei olisi sallittua ilman nimenomaista lain säännöstä. Euroopan valvontaviranomaisten ohje ei koske muita kuin finanssilaitoksia, joten myös ohjeissa tarkoitettujen henkilötietojen

02.03.2018

käsittelyä koskevien säännösten sisällyttäminen on perusteltua kyseessä olevia finanssilaitoksia koskevaan lainsäädäntöön.

Tietosuoja-asetus edellyttää paitsi rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä säätämistä laissa, myös asianmukaisista suojaustoimista säätämistä tältä osin. Ehdotetussa 15 luvun 18 a §:ssä säädettäisiin tietojen poistamisesta sekä rekisteröidyn informoimisesta. Rekisteröidylle ilmoittamista koskevat vaatimukset osaltaan toimitisivat erityisinä suojaatkeina rekisteröidyn oikeuksien toteutumisen ja oikeusturvan osalta, ja niiden sisällyttäminen pykälään on tärkeää. Pykäläluonnoksen 15 luvun 18 a §:n 5 ja 6 momentin osalta sisäministeriö kuitenkin katsoo, että ehdotettuihin säännöksiin voi liittyä riski siitä, että tieto rikosepäilystä voisi vuotaa epäilylle henkilölle liian varhaisessa vaiheessa. Rekisteröidylle ilmoittamista koskevien säännösten osalta olisi varmistettava, ettei rekisteröityä koskevaa mahdollista esitutkintaa vaaranneta. Erityisesti pykäläluonnoksen 2 momentin ja 5 momentin suhdetta rikosprosessia koskevaan sääntelyyn olisi syytä vielä tarkastella ja arvioida ehdotettujen säännösten vaikutuksia tältä osin tarkemmin. Mahdolliset vaikutukset esitutkintaan olisi myös syytä tuoda esiin esityksen perusteluissa.

Sisäministeriö katsoo, että esimerkiksi uutisointiin sisältyvien tietojen osalta on tärkeää arvioida sekä tietojen että lähteen luotettavuutta, ottaen huomioon mahdolliset vaikutukset, joita yksittäiselle henkilölle voi aiheutua kielteisestä uutisoinnista. Tiedon ja lähteen luotettavuuden arvioiminen on erityisen tärkeää silloin, kun kyseessä ei ole lopullista rikostuomiota koskeva tieto. Sen lisäksi, että tämä ilmenee säännösten perusteluista, tästä rekisterinpitäjää koskevasta velvoitteesta olisi syytä säätää nimenomaisesti ehdotetussa 15 luvun 18 a §:ssä. Sen osalta voisi myös harkita, olisiko rekisterinpitäjälle säädettävä velvollisuus merkitä tiedon luotettavuutta koskeva arvio henkilörekisteriin. On myös tärkeää, että päätöksenteko ei perustu yksinomaan epävarmoihin tietoihin. Esitysluonnoksen perustelujen mukaan rekisterimerkintä voitaisiinkin tehdä adverse media -raporttien sisältämien julkisuudessa esitettyjen tietojen perusteella, jos tieto voidaan todentaa muulla tavoin. Esimerkkinä annettuun rikosilmoitukseen varmentamisen lähteenä liittyy kuitenkin ongelmia, ja tältä osin ehdotettua sääntelyä ja sen lisäarvoa olisi tarpeen arvioida vielä tarkemmin. Ensinnäkin esitutkinnan aloittamiskynnys on suhteellisen matala eikä laaditun rikosilmoituksen perusteella tulisi vetää voimakkaita johtopäätöksiä varhaisessa vaiheessa. Toiseksi esitutkinnasta tiedottamiseen liittyy esitutkintalain 11 luvun 7 §:ssä säädettyjä rajoituksia, eikä luottolaitostoinnista annettussa laissa tarkoitetulla finanssilaitoksella olisi oikeutta saada tietoa esitutkinnasta kuin hyvin rajallisissa tapauksissa. Käytännössä kyse olisi tilanteista, joissa kyseinen finanssilaitos on itse tehnyt rikosilmoituksen. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003) ei myöskään mahdollista henkilötietojen luovuttamista rikosilmoitustietojen osalta esitysluonnoksessa mainittuun tarkoitukseen.

Ehdotetun 15 luvun 18 b §:n tavoitetta voidaan pitää kannatettavana. Sen suhdetta rahanpesudirektiivin 39 artiklan 3-6 kohtaan, jossa on viittaussäännökset direktiivin soveltamisala-artiklaan ja jossa tietojen luovuttaminen rajataan koskemaan tiettyjä ilmoitusvelvollisten ryhmiä, olisi kuitenkin hyvä tarkastella. Ehdotetun säännöksen suhdetta rahanpesudirektiiviin ja rahanpesulakiin voisi myös tarkentaa sen yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Esitysluonnoksen 4. lakiehdotus

Sisäministeriöllä ei ole huomauttamista ehdotettuihin 3 luvun 14 §:n, 8 luvun ja 9 luvun 6 §:n muutoksiin. Sisäministeriö on osallistunut lain muiden muutosehdotusten valmisteluun ja toimittaa niihin erikseen tekniset tarkistukset. Ehdotettuja EU:n tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanoon liittyviä säännöksiä olisi tarkistettava eräiltä osin erityisesti oikeusministeriön 1.3.2018 antaman hallituksen esityksen huomioimiseksi (HE 9/2018 vp). On myös todennäköistä, että oikeusministeriössä valmisteltavana oleva toinen hallituksen esitys, jolla ehdotettaisiin uutta lakia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä, annetaan lähiviikkoina. Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamista koskevan lakiehdotuksen säännös sisältäisi viittauksen mainittuun lakiehdotukseen.

Sisäministeriö pitää tärkeänä ehdotettua 9 luvun 8 §:n muutosta. Sen osalta sisäministeriö kiinnittää huomiota valtiovarainministeriössä vireillä olevaan maakuntauudistusta koskevaan hallituksen esityksen valmisteluun, jonka yhteydessä on myös tarkoitus muuttaa rahanpesulain säännöksiä, joissa viitataan aluehallintovirastoon. Aluehallintovirastot on tarkoitus korvata lupa- ja valvontaviranomaisilla. Riippuen esityksen suunnitellusta antamisaikataulusta, maakuntauudistukseen voisi olla syytä kiinnittää huomiota esityksen perusteluissa (riippuvuus muista esityksistä).

02.03.2018

Esitysluonnoksen 5. lakiehdotus

Sisäministeriö on osallistunut lain muutosten valmisteluun ja toimittaa niihin erikseen tekniset tarkistukset. Esitysluonnoksesta poiketen sisäministeriö esittää, että rahanpesun selvittelykeskusta koskevan lakiehdotuksen osalta tietosuojalainsäädännön taloudelliset vaikutukset eriteltäisiin tässä esityksessä yksityiskohtaisemmin siltä osin kuin niitä ei yksilöidä oikeusministeriön hallituksen esityksessä tietosuojadirektiivin täytäntöönpanosta. Esitysluonnoksen pykälät on tältä osin siirretty siihen poliisin henkilötietolakihankkeessa valmistellusta hallituksen esityksen liitelaista. Sisäministeriö on valmis tuottamaan tarvittavan tekstin, jossa voitaisiin huomioida sekä rahanpesudirektiivin että tietosuojalainsäädännön yhteisvaikutukset. Sisäministeriö selvittää erikseen tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämien tietojärjestelmämuutosten rahoituksen rahanpesun selvittelykeskuksen osalta.

Osastopäällikkö

Risto Lammi

Ylitarkastaja

Virpi Koivu

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö
02.03.2018 klo 14:26. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

-

Jakelu

Valtiovarainministeriö

Tiedoksi

Poliisiosasto
HKO, oikeudellinen tuki
Vt. kansliapäällikkö Esko Koskinen